

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 2, Article Number: 1C0379

EDUCATION SCIENCES

Received: November 2010

Accepted: February 2011

Series : 1C

ISSN : 1308-7274

© 2010 www.newwsa.com

Çiğdem Berber Çelik

Hatice Odacı

Karadeniz Technical University

ccelik@ktu.edu.tr

Trabzon-Turkey

**ÖĞRETMEN ADAYLARININ KENDİLİK ALGILARINI YORDAYICI OLARAK BOYUN EĞİCİ
DAVRANIŞLAR**

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının kendilik algılarını boyun eğici davranışların ne derece yordadığını belirlemektir. Çalışmada öğretmen adaylarının kendilik algıları cinsiyet, algılanan aile tutumları ve aile biçimleri açısından da incelemiştir. Araştırma grubu, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi'nin çeşitli bölümlerinde öğrenim görmekte olan 380 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma bulguları; kendilik algısı ve boyun eğici davranışlar arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu, boyun eğici davranışların kendilik algısının anlamlı bir yordayıcısı olduğunu göstermiştir. Ayrıca kendilik algısı, algılanan aile tutumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşırken cinsiyet ve aile biçimlerine göre anlamlı bir farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Kendilik Algısı, Boyun Eğici Davranışlar, Cinsiyet, Algılanan Aile Tutumu, Aile Biçimi

**SUBMISSIVE BEHAVIORS AS A PREDICTOR OF PRESERVICE TEACHERS' SELF-
PERCEPTION**

ABSTRACT

The purpose of this study was to determine how well submissive behaviors predict preservice teachers' self-perception. In this study preservice teachers' self-perception were also examined in terms of gender, perceived family attitudes and family styles. The research group of the study composed of 380 students attending at the different department of Fatih Education Faculty at the Karadeniz Technical University. The results showed that self-perception have a significant relationship in negative with submissive behaviors and submissive behaviors was the significant predictor of self-perception. Finally, self-perception revealed only significant differences between the perceived family attitudes.

Keywords: Self-Perception, Submissive Behaviors, Gender, Perceived Family Attitudes, Family Style

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Kendilik kavramı psikolojik yapılar içinde kuramsal ve deneysel olarak ilgi gören yapılardan biridir. Bir insanın kendisini ve çevresini algılayış tarzının, onun genel tutumunu ve davranışlarını yüksek oranda etkilediği dikkati çekmiştir [1]. Kendilik algısı "kişinin kendisi hakkında sahip olduğu inançların toplamı, başka bir ifadeyle "ben kimim" sorusunun cevabıdır [2]. Birey kendilik algısını oluştururken iç gözlemler yapar, kendi davranışlarını gözlemler ve diğer kişilerle kendini karşılaştırır [3]. Birey davranışlarını gözlemleyerek niçin belirli biçimde davrandığı konusunda atıflar yaparak, kendi davranışlarını gözlemleyerek ve açıklayarak, kendiliği konusunda bilgi edinir [4]. Daha sonra olumlu veya olumsuz biçimde kendilik algısını oluşturur.

Olumlu kendilik algısına sahip bireylerin özsaygıları, öz güvenleri ve değerlilik duyguları güçlüdür; kişiler arası ilişkilerde, sosyal çevre edinme konusunda başarılıdırlar; yeni durumlara ve süreçlere uyum düzeyleri yüksektir. Baskın kişilik özellikleri onların sosyal süreçleri daha iyi kullanmasına ve kişisel olarak öne çıkmalarına katkı sağlar. Kendilik algıları olumlu kişiler daha popüler, daha işbirliğine yakın, ısrarcı, konuşkan ve baskın kişilerdir. Çekinik veya ezik olmamaları, yüksek benlik saygıları yeteneklerini güçlendirir. Olumsuz benlik algısına sahip bireyler ise, bedensel kimliklerini reddetmeye ve kendilerini istenmeyen, değersiz kişiler olarak görme eğilimindedirler, daha sessiz ve içe dönmüşler [5, 6 ve 7]. Buradan olumlu kendilik algısının kişinin yaşamında ne denli önemli olduğu sonucu açık bir biçimde ortaya çıkmaktadır.

Araştırmalar kendilik algısının anne-baba tutumları [8 ve 9], aile yapısı [10 ve 11], akran istismarı [12 ve 13], kişilerarası çatışma çözme yaklaşımları [14], saldırganlık [15], sosyal kaygı [16] ve depresyon [17] ile ilişkili olduğunu göstermektedir.

Yine literatürde kişiliğin oluşmasında ve kendilik algısının gelişmesinde çocukluk ve ergenlik döneminde yaşanan travmatik olayların [7 ve 10], boyun eğme, özdeşleşme ve benimseme süreçleriyle öğrenilmiş davranışlar rol oynadığı vurgulanmaktadır [18].

Kendilik algısının gelişmesinde önemli rol oynayan ve öğrenilmiş bir davranış olan boyun eğici davranış diğer bir deyişle itaat; başkalarını kırmamaya, incitmeye özen gösteren, herkesi memnun etmeye çalışan, iyiliksever olma eğilimli olan, aşırı verici, hayır diyemeyen, evet demeye eğilimli, hoşlanmadığı durumları ifade etmekte zorlanan, öfkelerini göstermekte zorluk çeken, sürekli onaylanma gereksinimi duyan, düşüncelerini ve haklarını savunamayan vb. davranışlarla gözlenebilen bir kişilik özellikleri kümesi olarak tanımlanabilir [19]. Kişinin boyun eğici davranışlarının gelişmesinde çevresel faktörlerin kalıtıma (%18) göre daha önemli bir belirleyici olduğu ve bu çevresel faktörlerin bireyin çocukluk çağında içinde yetiştiği aile ortamı, sosyal çevresi ve bununla ilgili algıları olabileceği belirtilmektedir [20].

Yine Sosyal Sıralama Kuramı (Social Ranking Theory) çerçevesinde değerlendirilen boyun eğicilik kavramı, bireyin kendisini sosyal destek sistemi içerisinde yer alan kimselerden daha aşağıda, ikinci sırada olarak algılaması şeklinde açıklanmaktadır [21]. Sosyal Başatlık Kuramı (Social Dominance Theory)'na göre ise, kendilerini bir şekilde diğerlerinden alt statüde gören ve utandırılmaktan korkan kişilerin büyük olasılıkla boyun eğici davranışlar sergiledikleri ve bazı sosyal durumlarda bastırılmışlık hissettikleri, kendilerini diğerleriyle eşit ya da üstün gören kişilerin ise sosyal olarak bastırılmışlık hissetmedikleri vurgulanmaktadır [19]. Bireyin boyun eğme davranışını açıklama konusunda içsel faktörlerden çok dışsal faktörlerin etkili olduğunu öne süren davranışçı yönelimli görüşler

ise, boyun eğme davranışlarında ödül, ceza, tehdit, modelden öğrenme ve taklidin etkili olduğunu savunmakta [22] ve diğer birçok davranışta olduğu gibi bireylerin, başkalarından gördükleri davranışları yapma eğiliminde oldukları görüşünü savunmaktadırlar.

Yukarıdaki açıklamalara bakıldığında kendilik algısının oluşmasında birçok değişkenin etkisinin olduğu ancak boyun eğici davranışların yeteri kadar ele alınmadığı anlaşılmaktadır. Konuyla ilgili literatürde böyle bir çalışmaya henüz rastlanmamıştır. Hem literatürdeki bu eksikliği gidermek hem de literatüre katkı sağlamak amacıyla böyle bir çalışma düzenlenmiştir. Bu araştırmada amaç; öğretmen adaylarının boyun eğici davranışlarının kendilik algılarını ne derece yordadığı ve kendilik algılarının bazı değişkenlere göre incelenmesidir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Çocukluk veya ergenlik döneminde yaşanan travmatik olaylar, toplumun kültürel değerleri, reddedilme korkusu ve onaylanma isteği gibi etkenlerden ötürü bireylerde boyun eğici davranışlar görülebilmektedir. Bu tür davranışlar bireylerin kişilik özellikleri ve kendilik algıları üzerinde olumsuz etkiler yaratabilir. Birey kendini değersiz, başarısız, yetersiz görüp içine kapanabilir ve dolayısıyla kendine olan güveni azalabilir.

Öğrencilerine rol-model olan öğretmenlerin olumsuz kendilik algısına sahip olmaları her gün yüz yüze olduğu öğrencilerini de olumsuz yönde etkileyebilir. Kendilerini tanımaya, sosyal karşılaştırmalar yapıp bir kimlik oluşturmaya başladıkları zamanda olumsuz özelliklere sahip bir öğretmeni model almaları öğrencilerin kişisel, sosyal kendilik ve kendilik imajlarının olumsuz yönde gelişmesine neden olabilir. Araştırmada öğretmen adaylarının boyun eğici davranışlarının kendilik algılarını ne derece yordadığı belirlenerek hem literatüre katkı sağlayacağı hem de öğretmenliğe başlamadan önce adaylara verilecek psikolojik yardımlara yön vereceği düşünülmektedir.

3. YÖNTEM (METHOD)

3.1. Çalışma Grubu (Study Group)

Araştırmanın çalışma grubunu, 2009-2010 öğretim yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi'nin çeşitli bölümlerinde öğrenim görmekte olan 380 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin 215'i kız, 165'i erkektir.

3.2. Veri Toplama Araçları (Research Data Instruments)

Araştırmada veri toplama aracı olarak "Sosyal Karşılaştırma Ölçeği", "Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği" ve bu araştırma için hazırlanmış "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır.

3.2.1. Sosyal Karşılaştırma Ölçeği (Social Comparison Scale, SCS)

Sosyal Karşılaştırma Ölçeği, kişinin başkaları ile kıyaslandığında kendini çeşitli boyutlarda nasıl gördüğüne ilişkin algılarını belirlemeye yönelik bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Gilbert, Allan ve Trent (1991) tarafından geliştirilen ölçek iki kutuplu 5 özellikten oluşmaktadır. Türkçe formu Şahin ve Şahin (1992) tarafından geliştirilmiş ve başarılı-başarısız özelliği eklenerek 6 maddelik form elde edilmiştir. Daha sonra Şahin, Durak ve Şahin (1993) tarafından boyut sayısı arttırılarak şu anda kullanılan 18 maddelik form elde edilmiştir. Yüksek puanlar olumlu benlik şemasına, düşük puanlar ise olumsuz benlik şemasına işaret etmektedir. Ölçeğin orijinalinden elde edilen Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .87

olarak belirtilmektedir. Ölçeğin Türkçe' ye uyarlanmış formu kullanılarak Şahin ve Durak (1993) tarafından 501 banka çalışanıyla yapılan bir araştırmada, Cronbach Alfa değeri .89 olarak bulunmuştur [23].

3.2.2. Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği (Submissive Acts Scale, SAS)

Gilbert ve Allan (1994) tarafından geliştirilen ölçek depresyonla ilişkili boyun eğici sosyal davranışları ölçmek amacıyla oluşturulmuş bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Türkçe formu Şahin ve Şahin (1992) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 16 maddeden oluşup bireyin kendine yanıtlayabildiği, uygulanması kolay bir ölçektir. Maddeler 1-5 arasında, 5'li Likert tipi puanlama esasına göre değerlendirilir. Ölçekten en düşük 16, en yüksek 80 puan alınabilir. Yüksek puanlar, daha fazla boyun eğici davranışa işaret eder. Ölçeğin orijinalinden elde edilen Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .89 olarak belirtilmektedir. Ölçeğin Türkçe' ye uyarlanmış formu toplam 560 lise ve üniversite öğrencisiyle yapılan bir araştırmada Cronbach Alfa değeri .74 olarak bulunmuştur [23].

3.2.3. Kişisel Bilgi Formu (Personal Information Sheet)

Araştırmacılar tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu, araştırmacının bağımsız değişkenlerine (cinsiyet, öğrenim gördüğü bölüm, algılanan aile tutumu, aile biçimi) ilişkin bilgileri içeren sorulardan oluşmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması (Collecting of the Data)

Kişisel Bilgi Formu, Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği ve Sosyal Karşılaştırma Ölçeği araştırmacı tarafından öğrencilere gruplar halinde sınıf ortamında uygulanmıştır. Uygulamalardan önce araştırmacının amacı ve ölçme araçlarının ne şekilde cevaplanacağı konusunda gerekli açıklamalar yapılmıştır. Tüm ölçekler için uygulama süresi yaklaşık olarak 30 dakika sürmüştür.

3.4. Verilerin Çözümlemesi (Data Analysis)

Elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve SPSS 15.0 programı kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırma verilerinin analizinde, Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı, çoklu doğrusal regresyon analizi, bağımsız t-testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır.

4. BULGULAR (FINDINGS)

Araştırma kapsamına alınan öğretmen adaylarının "Sosyal Karşılaştırma" ve "Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği" nden aldıkları puanlara ilişkin bulgular ve bu puanların cinsiyet, algılanan aile tutumu, aile biçimi göre farklılık gösterip göstermediği aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 1. Kendilik algısı ve boyun eğici davranışlar arasındaki ilişki
(Table 1. The corelation between self-perception and submissive behaviors)

	SK	BED	X	Ss
SK	1	-.13*	79.50	16.72
BED	-.13*	1	38.10	8.14

SK Sosyal Karşılaştırma BED Boyun Eğici Davranışlar
*p<.05

Tablo 1' e göre kendilik algısı ile boyun eğici davranışlar arasında negatif yönde anlamlı ($r=-.130, p<.05$) bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 2. Kendilik algısının yordanmasına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları
(Table 2. The results of multiple linear regression analysis about predicting self-perception)

Değişkenler	B	B	T	p	R	R ²	Δ R ²	F
Sabit	94.04		19.79	.001	.16	.03	.02	4.85
BED	-.27	-.13	-2.56	.011				
Cinsiyet	-3.02	-.09	-1.77	.078				

Tablo 2' de görüldüğü gibi boyun eğici davranışlar ve cinsiyet kendilik algısı toplam varyansının %2'sini açıklamaktadır ($F_{(2,377)}=4.85$, $p<.05$). Boyun eğici davranışların modele özgün katkısı anlamlı ($\beta=-.13$, $p<.05$) iken cinsiyetin modele özgün katkısı anlamlı değildir.

Tablo 3. Kendilik algısının cinsiyete dayalı farklılıkları
(Table 3. Differences of self-perception based upon gender)

	Cinsiyet	N	X	Ss	T	P
SK	Kız	212	80.84	16.61	1.76	.079
	Erkek	168	77.81	16.75		

Tablo 3' e göre yapılan bağımsız t testi sonucunda, öğretmen adaylarının kendilik algıları puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır ($t=1.76$, $p<.05$)

Tablo 4. Kendilik algısının algılanan aile tutumuna dayalı farklılıkları
(Table 4. Differences of self-perception based upon perceived family attitudes)

	Kaynak	KT	Sd	KO	F	P
SK	Gruplar arası	7550.62	4	1887.66	7.19	.001
	Grup içi	98380.37	375	262.35		
	Toplam	105931.0	379			

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda öğretmen adaylarının kendilik algılarının algılanan aile tutumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı ($F_{(4,375)}=7.19$, $p<.05$) görülmektedir.

Tablo 5. Algılanan aile tutumları arasındaki "LSD post hoc" test sonuçları
(Table 5. "LSD post hoc" test results among perceived family attitudes)

(I)Algılanan Aile Tutumu	(J)Algılanan Aile Tutumu	Ortalama Farkları (I-J)	S. Hata	p
Demokratik	Otoriter	7,04*	2,21	,002
	Koruyucu	7,29*	1,63	,000
	Mükemmeliyetçi	9,69	6,29	,124
	İlgisiz	10,71*	4,11	,009

Algılanan aile tutumları arasındaki farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD testi sonuçlarına göre, ailesi demokratik olanların ailesi otoriter, koruyucu ve ilgisiz olanlara göre kendilik algısı puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 6. Kendilik algısının aile biçimine dayalı farklılıkları
(Table 6. Differences of self-perception based upon family style)

	Kaynak	KT	Sd	KO	F	P
SK	Gruplar arası	518.19	3	172.73	.62	.605
	Grup içi	105412.8	376	280.35		
	Toplam	105931.0	379			

Tablo 6' da görüldüğü gibi kendilik algısının aile biçimine göre farklılaşmış gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

5. TARTIŞMA VE YORUM (DISCUSSION AND COMMENTS)

Araştırma sonucunda, kendilik algısı ile boyun eğici davranışlar arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ve boyun eğici davranışların kendilik algısını yordadığı görülmüştür. Araştırma bulgularından öğretmen adaylarının boyun eğici davranışları arttıkça kendilik algılarının olumsuzlaştığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Konuyla ilgili literatürde, kendilik algısının ve boyun eğici davranışların daha çok depresyon [24, 25 ve 26], yeme bozukluğu [27] ve akran istismarı [12 ve 13] gibi konularla ilişkilerinin incelendiği görülürken bu iki değişken arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Boyun eğici davranışları sergileyen bir öğretmen adayı her söyleneni yapan, ürkek davranışlar sergileyen, kendine güveni olmayan, hiçbir şeye hayır diyemeyen, çekingen davranışlar sergileyeceğinden kendini bu şekilde algılayıp bu yönde yani sağlıklı bir kendilik algısı geliştireceği düşünülmektedir.

Araştırmada, öğretmen adaylarının kendilik algılarının cinsiyete göre farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır. Literatürde bu bulguyu destekleyen ve desteklemeyen çalışmalar mevcuttur. Crain (1994), çocuklukta ve ergenlikte kendilik kavramına etki eden değişkenleri araştırdığı bir çalışmada cinsiyetin kendilik kavramının gelişiminde etki göstermediğini saptamıştır [28]. Yine sosyal kaygı ve kendini algılama biçimi arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada da kendini algılama biçiminin cinsiyete göre farklılık göstermediği belirlenmiştir [16]. Akduman ve arkadaşlarının kendilik algısı ve saldırganlık arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında ise cinsiyetin kendilik algısı puanlarını farklılaştırdığı ortaya çıkmıştır [15].

Ayrıca bu araştırmada öğretmen adaylarının kendilik algılarının algılanan aile tutumuna göre farklılaştığı belirlenmiştir. Ailesi demokratik olanların ailesi otoriter, koruyucu ve ilgisiz olanlara göre kendilik algısı puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Yapılan bir çalışmada ise, anneler ne kadar çok sıkı disiplinli ve geçimsiz olurlarsa çocukların kaygı düzeyleri o kadar artmakta ve mutluluk-doyumları o kadar azalmakta şeklinde bir sonuç elde edilmiştir [9]. Demokratik bir aile ortamında yetişen çocuk yada ergen anne-babasının demokratik tavırlarını model alarak bu yönde bir kendilik algısı geliştireceği düşünülmektedir. Literatürde bu düşüncüyü destekleyen çalışmalar da [29] vardır. Otoritenin, korumacı davranışların ya da ilgisizliğin hakim olduğu ortamda ise çocuk yada ergen kişiliğine sürekli baskı yapıldığı için sağlıklı bir kendilik geliştiremeyeceği söylenebilir.

Son olarak kendilik algısının aile biçimine göre farklılık gösterip göstermediğine bakılmış ve kendilik algısının aile biçimine göre anlamlı bir farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir. Çalışma grubunda boşanmış ve parçalanmış aileye sahip olan kişi sayısı oldukça az olduğundan dolayı kendilik algısının farklılaşmadığı düşünülmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND SUGGESTIONS)

Bu araştırmada boyun eğici davranışların kendilik algısını yordayıp yordamadığı ve kendilik algısına etki eden bazı değişkenler araştırılmıştır. Araştırma sonucunda, kendilik algısı ile boyun eğici davranışlar arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, boyun eğici davranışların kendilik algısının anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Ayrıca kendilik algısının aile biçimlerine göre farklılaştığı, cinsiyet ve aile tiplerine göre farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara dayalı olarak aşağıda bazı öneriler de bulunulmuştur:

- Kendilik algısının olumsuz yönde gelişmesine neden olan diğer faktörlerle (anne-baba tutumları, akran istismarı, aile içi şiddet vb.) ilişkili farklı çalışmalar yapılabilir.
- Öğretmen adaylarına yönelik boyun eğici davranışları azaltmaya ve kendilik algısını olumlu yönde geliştirmeye dayalı eğitim programları ve grupla psikolojik danışma oturumları düzenlenebilir.

NOT (NOTICE)

Bu çalışma, Uluslar arası Kıbrıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi tarafından düzenlenen 19. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayında (16-18 Eylül 2010)sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Baymur, F., (1994). Genel Psikoloji. 13. Baskı. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
2. Taylor, S.E., Peplau, L.A., and Sears, D.A., (2006). Social Psychology. Upper Saddle River. NJ: Prentice Hall.
3. Aronson, E., Wilson, T.D., and Akert, R.M., (2005). Social Psychology. New Jersey: Pearson Education.
4. Albarracin, D. and Wyer, R.S., (2000). The Cognitive Impact of Past Behavior: Influences on Beliefs, Attitudes, and Future Behavioral Decisions. Journal of Personality and Social Psychology. Cilt:79, Sayı:1, ss.5-22.
5. Baumeister, R.F., Campbell, J.D., Krueger, J.I., and Vohs, K.D., (2003). Does High Self-Esteem Cause Better Performance, Interpersonal Success, Happiness, or Healthier Lifestyles?. Psychological Science in the Public Interest. Cilt:4, Sayı:1, ss.1-44.
6. Gander, J.M. and Gardiner, W.H., (2001). Çocuk ve Ergen Gelisimi. Bekir Onur(yayıma hazırlayan). Ankara: İmge Kitabevi.
7. Loos, M.E. and Alexander, P.C., (1997). Differential Effects Associated With Self-Reported Histories of Abuse and Neglect in A College Sample". Journal of Interpersonal Violence. Cilt:12, Sayı:3, ss.340-360.
8. Hopkins, H.R. and Klein, H.A., (1993). Multidimensional Self Perception: Linkages to Parental Nurture. The Journal of Genetic Psychology. Cilt:154, Sayı:4, ss.465-473.
9. Adana, F. ve Kutlu, Y., (2009). Anne-Baba Tutumlarının Adölesanların Kendilik Kavramı Üzerine Etkisi. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. Cilt:12, Sayı:2, ss.18-23.
10. Raschke, H.J. and Raschke, V.J., (1979). Family Conflict and Children's Self-Concepts: A Comparison of Intact and Single-Parent Families", Journal of Marriage and Family. Cilt:41, Sayı:2, ss.367-374.

11. Parish, T.S. and Parish, J.G., (1991). The Effects of Family Configuration and Support System Failures During Childhood and Adolescence on College Students' Self-Concepts and Social Skills. *Adolescence*. Cilt:26, Sayı:102, ss.441-448.
12. Andreou, E., (2000). Bully/Victim Problems and Their Association With Psychological Constructs in 8- to 12-Year-Old Greek Schoolchildren. *Aggressive Behavior*. Cilt:26, Sayı:1, ss.49-56.
13. Marsh, H.W., Parada, R.H., Yeung, A.S., and Healey, J., (2001). Aggressive School Troublemakers and Victims: A Longitudinal Model Examining the Pivotal Role of Self-Concept. *Journal of Educational Psychology*. Cilt:93, Sayı:2, ss.411-419.
14. Şahin, N.H., Basım, H.N. ve Çetin, F., (2009). Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarında Kendilik Algısı ve Kontrol Odağı. *Türk Psikiyatri Dergisi*. Cilt:20, Sayı:2, ss.153-163.
15. Akduman, G., Çolak, M. ve Cantürk, G., (2007). Çocuklarda Kendilik Algısı ve Saldırganlık Eğilimi İlişkisi: Erzurum Örneği. *Adli Psikiyatri Dergisi*. Cilt:4, Sayı:3, ss.3-12.
16. Mercan, Ç.S., (2009). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Kaygı Düzeyleri ile Kendilerini Olumlu/ Olumsuz Değerlendirmeleri Arasındaki İlişki. X. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi. Adana, Bildiriler Kitabı, ss:18.
17. Koç, V., (2008). Kişilerarası Tarz, Kendilik Algısı, Öfke ve Depresyon. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
18. Köknel, Ö., (1998). *Korkular, Takıntılar, Saplantılar*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
19. Gilbert, P. and Allan, S., (1994). Assertiveness, Submissive Behaviour and Social Comparison. *The British Journal of Clinical Psychology*. Cilt:33, ss.295-306.
20. Tekin, M. ve Filiz, K., (2008). Beden Eğitimi ve Spor Yükseköğretilerinin Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği Bölümlerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Umutsuzluk ve Boyun Eğici Davranış Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. Cilt:6, Sayı:1, ss.27-37.
21. Yıldırım, İ. ve Ergene, T., (2003). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarılarının Yordayıcısı Olarak Sınav Kaygısı, Boyun Eğici Davranışlar ve Sosyal Destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt:25, ss.224-234.
22. Freedman, J.L., Sears, D.O., and Carlsmith, J.M., (2003). *Sosyal Psikoloji*. (Çev. Ali Dönmez). İstanbul: İmge Kitabevi.
23. Savaşır, I. ve Şahin, N.H., (1997). *Bilişsel-Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
24. O'Connor, L.E., Berry, J.W., Weiss J., and Gilbert, P., (2002). Guilt, Fear, Submission, and Empathy in Depression. *Journal of Affective Disorders*. Cilt:71, Sayı:1-3, ss.19-27.
25. Gilbert, P., Cheung, M.S.P., Grandfield, T., Campey, F., and Irons, C., (2003). Assessment Recall of Threat and Submissiveness in Childhood: Development of A New Scale and its Relationship with Depression, Social Comparison and Shame. *Clinical Psychology and Psychotherapy*. Cilt:10, Sayı:2, ss.108-115.
26. Öngen, D.E., (2006). The Relationships Between Self-criticism, Submissive Behavior and Depression Among Turkish Adolescents. *Personality and Individual Differences*. Cilt:41, Sayı:5, 793-800.

27. Troop, N.A., Allan, S., Treasure, J.L., and Katzman, M., (2003). Social Comparison and Submissive Behaviour in Eating Disorder Patients. *Psychology and Psychotherapy*. Cilt:76, Sayı:3, ss.237-249.
28. Crain, M. and Bracken, B.A., (1994). Age, Race, and Gender Differences in Child and Adolescent Self-Concept: Evidence From A Behavioral Acquisition, Context- Dependent Model. *School Psychology Review*. Cilt:23, Sayı:3, ss.496-511.
29. Can, G., (1986). Lise Öğrencilerinin Benlik Tasarım Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara. Hacettepe Üniversitesi.